

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО І КРИМІНОЛОГІЯ; КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО

DOI: 10.34015/2523-4552.2026.1.18
УДК 343.983

*Кришевич О. В.,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6136-8106>*

ЗАПОБІГАННЯ НЕЗАКОННОМУ ПОВОДЖЕННЮ ЗІ ЗБРОЄЮ, БОЙОВИМИ ПРИПАСАМИ АБО ВИБУХОВИМИ РЕЧОВИНАМИ СЕРЕД ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ, ЯКІ БРАЛИ УЧАСТЬ У БОЙОВИХ ДІЯХ

У сучасних умовах збройних конфліктів питання контролю за обігом зброї, боєприпасів та вибухових речовин набуває особливої актуальності. Запобігання незаконному поводженню з небезпечними засобами серед військовослужбовців, які брали участь у бойових діях є важливим елементом національної безпеки та громадського порядку. Оскільки, в умовах війни кількість зброї як серед військових, так і серед цивільного населення значно зростає. Військовослужбовці, які брали безпосередню участь у бойових діях, мають унікальний досвід поводження зі зброєю, але саме ця обставина може створювати додаткові ризики у випадку їх повернення до мирного життя. Передусім слід зазначити, що участь у бойових діях формує у військовослужбовців специфічний досвід взаємодії зі зброєю, який у мирних умовах може трансформуватися у ризиковані моделі поведінки. Наявність бойового досвіду, звикання до постійної загрози життю, підвищена тривожність, а також можливі прояви посттравматичного стресового розладу впливають на здатність особи адекватно оцінювати наслідки використання зброї поза службою. У таких умовах зброя може сприйматися не лише як засіб захисту, але й як інструмент вирішення конфліктів, що підвищує ризик правопорушень.

У період активних бойових дій облік зброї та боєприпасів може ускладнюватися, що створює передумови для їх втрати або незаконного привласнення. Незаконне зберігання тягне кримінальну відповідальність (ст. 263 КК України), проте добровільна здача звільняє від неї (особа, яка добровільно здає органам влади зброю, бойові припаси, вибухові речовини або вибухові пристрої, звільняється від кримінальної відповідальності).

Питання сьогодення це запобігання незаконному поводженню зі зброєю серед військових, який повинен включати суворий облік, вилучення трофейної

зброї, обов'язковий інструктаж перед ротацією та психологічну підтримку для профілактики ПТСР, що знижує ризик нелегального вивезення зброї.

Оскільки однією з ключових причин незаконного поводження зі зброєю є психологічні наслідки війни: існує посттравматичний стресовий розлад, підвищена тривожність, агресія або труднощі з адаптацією до цивільного життя можуть сприяти неналежному використанню або зберіганню зброї, а іншим фактором є недостатній контроль за обігом військового майна. Також, важливу роль відіграє соціально-економічний чинник: відсутність стабільного доходу, труднощі з працевлаштуванням після служби можуть підштовхувати окремих осіб до незаконної діяльності, пов'язаної зі зброєю.

Ключові слова: *запобігання кримінальним правопорушенням, військово-службовці, бойові дії, злочинність, превенція, профілактика, предмет, кримінальне правопорушення, зброя, незаконне поводження, бойові припаси, вибухові речовини, вибухові пристрої, холодна зброя, експертизи.*

Постановка проблеми. Проблема запобігання незаконному поводженню зі зброєю, бойовими припасами та вибуховими речовинами серед військовослужбовців, які брали участь у бойових діях, є надзвичайно актуальною в умовах збройної агресії РФ на Україну. В умовах війни значна кількість військовослужбовців набуває практичних навичок поводження зі зброєю та має до неї безпосередній доступ, а після повернення із зони бойових дій більша частина з них стикається з труднощами адаптації до мирного життя, що може супроводжуватися підвищеним рівнем стресу, проявами посттравматичних розладів, агресією або девіантною поведінкою. За таких умов зростає ризик незаконного зберігання, носіння, збуту чи використання зброї, боєприпасів або вибухових речовин.

Додатковими чинниками, що ускладнюють ситуацію: недосконалість системи контролю за обігом зброї; недостатня ефективність механізмів обліку та утилізації бойових засобів; прогалини у правовому регулюванні відповідальності та профілактики правопорушень; об-

межений рівень психологічної реабілітації та соціальної підтримки ветеранів; наявність тіншового ринку зброї. А головною, ключовою суперечністю є розрив між: високим рівнем підготовки військовослужбовців у сфері застосування зброї; та недостатнім рівнем контролю й супроводу їх поведінки після завершення участі в бойових діях і це призводить до формування середовища, в якому потенційно можливе незаконне використання військових ресурсів у цивільному житті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням протидії та запобігання незаконному обігу об'єктів озброєння досліджували В. В. Агафонов (1995), А. Г. Андреев (2003), В. В. Арешонков (2012), І. І. Бікеев (2000), Г. О. Бойко (2003), О. М. Бокій (2010), О. Ф. Бурлевич (2005), О. М. Вдовін (2015), В. В. Войнов (2001), В. В. Волченков (2000), А. В. Втюрін (1999), Є. Ю. Голуб (2002), С. А. Григорянц (2011), В. Є. Гудзь (2010), О. О. Долгополов (1999), Є. О. Дубинін (2001), В. В. Єфіменко (2002), В. Є. Зварігін (2002), І. В. Капустіна (1999), Р. Р. Карданов (2007), М. І. Катбамбе-

тов (2013), В. Д. Корма (2001), А. В. Кофанов (2000), В. В. Кубанов (2006), А. В. Кузнецов (2008), М. В. Лукашин (2008), М. М. Майстренко (2010), Н. Є. Міняйло (2012), О. А. Мокринський (2004), Ф. Ю. Назаршоев (2017), О. О. Нікітіна (2002), Я. В. Новак (2007), С. Г. Павликов (2000), С. П. Параниця (2009), М. Г. Пінчук (2007), В. М. Плєскачевський (1999), І. Ю. Рагулін (2016), В. І. Рибачук (2001), М. Х. Рустамбаєв (1983), О. С. Самоделкін (2005), В. А. Саморока (2004), О. М. Сарнавський (2009), О. Ф. Соколов (2002), Е. С. Тенчов (1975), Є. С. Тєслєнко (2011), Є. В. Терєнтєєва (2005), С. О. Торопов (2011), М. П. Тюлькін (2005), Е. М. Хастінов (2009), М. В. Щєголєва (2001) та ін. Останніми роками в Україні захищено дисертації з цієї проблематики В. С. Шаповаловою (2015), С. П. Мельниченком (2016), О. С. Тарасенком (2017), В. В. Голубошем (2019) та інші.

Праці науковців збагатили науку кримінального права та кримінології, дозволили окреслити ряд напрямів запобігання кримінальним правопорушенням при незаконному поводженню зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами, проте, в умовах воєнного стану, введення якого спровоковане широкомасштабною війною, яку розпочала держава-терорист рф проти України, виникає ряд проблемних питань детального аналізу питання запобігання незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами серед військовослужбовців, які брали безпосередню участь у бойових діях.

Постановка завдання. Мета стаття полягає в дослідженні за-

побігання незаконному поводженню зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами серед військовослужбовців, які брали участь у бойових діях.

Виклад основного матеріалу.

Участь у бойових діях формує у військовослужбовців специфічний досвід взаємодії зі зброєю, який у мирних умовах може трансформуватися у ризиковані моделі поведінки. Наявність бойового досвіду, звикання до постійної загрози життю, підвищена тривожність, а також можливі прояви посттравматичного стресового розладу впливають на здатність особи адекватно оцінювати наслідки використання зброї поза службою. У таких умовах зброя може сприйматися не лише як засіб захисту, але й як інструмент вирішення конфліктів, що підвищує ризик правопорушень. Важливим аспектом є недоліки у системі обліку, зберігання та списання зброї і боєприпасів, оскільки в період активних бойових дій контроль за матеріальними ресурсами часто ускладнюється, що може призводити до їх втрати, привласнення або незаконного переміщення. Відсутність ефективних механізмів перевірки та інвентаризації створює передумови для потрапляння зброї у незаконний обіг.

Законодавством визначено низку статей, що передбачають як кримінальну, так і адміністративну відповідальність за конкретно окреслені діяння, що за своїм змістом містять ознаки правопорушень. Зокрема, диспозиції статті 263 КК України передбачають санкції за протиправне використання зброї. Незаконне зберігання зброї КК України також може вважатися кримінально протиправним, так само як

і незаконне носіння зброї, виготовлення, ремонт, передача, незаконне придбання зброї, а також торгівля зброєю за відсутності спеціального дозволу устанавленого законодавством, а саме Положенням про дозвільну систему, затвердженим постановою Уряду № 576 від 12.10.1992, Інструкцією, затвердженою наказом МВС №622 від 21.08.1998 та іншими законодавчими актами [2].

Що стосується предмету кримінального правопорушення за ст.263 КК України є: вогнепальна зброя (крім гладкоствольної мисливської); бойові припаси; вибухові речовини; вибухові пристрої; холодна зброя (кинджали, фінські ножі, кастети). До *вогнепальної зброї* відносяться: всі види бойової, спортивної, нарізної мисливської зброї, як серійно виготовленої, так і саморобної чи переробленої, для проведення пострілу з якої використовується сила тиску газів, що утворюється при згоранні вибухових речовин (пороху або інших спеціальних горючих сумішей) – пістолети, рушниці, автомати, кулемети та інші. *Бойовими припасами* визнаються патрони до нарізної вогнепальної зброї різних калібрів, артилерійські снаряди, бомби, міни, гранати, бойові частини ракет і торпед та інші вироби в зібраному вигляді, споряджені вибуховою речовиною і призначені для стрільби з вогнепальної зброї чи для вчинення вибуху. *Вибуховими речовинами* є порох, динаміт, тротил, нітрогліцерин та інші хімічні речовини, їх сполуки або суміші, здатні вибухнути без доступу кисню. Під *вибуховими пристроями* слід розуміти саморобні чи виготовлені промисловим способом вироби од-

норазового застосування, спеціально підготовлені і за певних обставин спроможні за допомогою використання хімічної, теплової, електричної енергії або фізичного впливу (вибуху, удару) створити вражаючі фактори – спричинити смерть, тілесні ушкодження чи істотну матеріальну шкоду – шляхом вивільнення, розсіювання або впливу токсичних хімічних речовин, біологічних агентів, токсинів, радіації, радіоактивного матеріалу, інших подібних речовин. До *холодної зброї* належать предмети, які відповідають стандартним зразкам або історично виробленим типам зброї, чи інші предмети, що справляють колючий, колючоріжучий, рубаючий, роздролюючий або ударний ефект (багнет, стилет, ніж, кинджал, арбалет, нанчаку, кастет тощо), конструктивно призначені для ураження живої цілі за допомогою м'язової сили людини або дії механічного пристрою [6].

Необхідно зазначити, що не лише вогнепальна зброя підлягає легалізації, також різноманітні бойові припаси (патрони, міни, снаряди, бойові частини ракет, тощо), вибухові речовини (тротил, нітрогліцерин, порох, тощо) та пристрої зі здатністю вибухати, холодна зброя (арбалети, кинджали, ножі мисливські/фінські), але мисливська гладкоствольна зброя не підпадає під 263 КК України. Таким чином, гладкоствольна мисливська зброя, пневматична зброя, сигнальні, стартові, будівельні, газові пістолети (револьвери), пристрої вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертель-

ної дії, ракетниці, а також вибухові пакети й інші імітаційно-піротехнічні та освітлювальні засоби, що не містять у собі вибухових речовин і сумішей, *не є предметами кримінального правопорушення за ст. 263 КК України* [3].

Одними за найважливіших доказів є висновки експертиз, які призначаються для визначення відповідності вилучених предметів критеріям зброї, боєприпасів, вибухових речовин або пристроїв, а також встановлення їхньої придатності до використання і такі експертизи проводяться для підтвердження факту наявності складу кримінального правопорушення. Основні види експертиз, які проводять у кримінальних справах за ст.263 КК України: *балістична експертиза*: визначає, чи є вилучений предмет вогнепальною зброєю, чи відповідає він певним технічним характеристикам, чи придатний для стрільби, а також досліджує сліди на стріляних гільзах та кулях; *експертиза вибухових речовин та пристроїв*: встановлює, чи є вилучені предмети вибуховими речовинами або пристроями, чи вони придатні для використання, а також досліджує характер вибуху та наслідки; *експертиза холодної зброї*: досліджує вилучені предмети на відповідність критеріям холодної зброї та визначає їхню придатність для нанесення ушкоджень [5].

Таким чином, беручи до уваги, судово-балістичну експертизу, можна окреслити види вогнепальної зброї, а саме: 1) за призначенням (бойова, цивільна, спортивна, спеціальна, кримінальна, мисливська); 2) за способом виготовлення: а) заводська; б) кустарна; в) саморобна (виготовлена з використанням за-

водських деталей, повністю виготовлена зброя, перероблена (обрізи, переробка зі спеціальних пристроїв (рушниць для підводного полювання, будівельномонтажних пістолетів, пневматичної зброї)), із розсвердлюванням ствола або його частини (стандартної вогнепальної зброї, газовосигнальних револьверів і пістолетів)); 3) за комплектацією та конструкцією каналів стволів зброї (нарізна, гладкоствольна, стволи «Парадокс» або зброя з комбінованими стволами); 4) за кількістю стволів (одноствольна, багатоствольна); 5) за кількістю набоїв у зброї (однзарядна, багато-зарядна); 6) за особливостями конструкції зброї (пістолети, пістолети-кулемети, револьвери, кулемети, гвинтівки, автомати, рушниці, карабіни); 7) за довжиною ствола (короткоствольна, довгоствольна, середньоствольна); 8) за способом заряджання (дульнозарядна, казнозарядна); 9) за класом (стандартна, нестандартна); 10) за характером ведення вогню (одиначного вогню, безперервного вогню, серійного вогню, комбінованого вогню); 11) за калібром (малого калібру (до 6,5 мм), середнього калібру (від 6,5 до 9 мм), великого калібру (більше 9 мм)); 12) за способом перезаряджання та ступенем авто-матизації (неавтоматична, автоматична); 13) за способом запалювання заряду (гнотова, запальна, кремнієва, капсульна); 14) за розміщенням капсульного складу в гільзі патрона (центрального бою, кільцевого бою, бокового бою) [4]. І головне, всім видам зброї властива основна характеристика: безпосереднє цільове призначення – нанесення ушкоджень аж до смертельних людині, тваринам і додатково – зни-

щення природних утворень або антропогенних споруд. На відміну від інших випадкових предметів, які можуть бути використані для нападу або захисту, зброя спеціально виготовляється з метою нанесення ушкоджень. Оскільки цільове призначення впливає на конструктивні особливості конкретних видів зброї та технологію її виготовлення [4]. Крім того, ще існують суттєві ознаки, притаманні зброї: 1) зброя є об'єктом матеріального світу у вигляді монолітних предметів, конструкцій, пристроїв, матеріалів, речовин, хімічних сполук, біологічних істот та ін.; 2) зброя створюється лише внаслідок цілеспрямованої діяльності людини; 3) основне призначення зброї – спричинення ураження, аж до летальних, живої цілі. Руйнівний вплив на флору, фауну, об'єкти неживої природи (природні та штучні) є факультативною ознакою зброї; 4) об'єкт, що використовується як зброя, повинен бути не тільки розроблений (сконструйований) і виготовлений, але і придатний для виконання свого призначення [5].

Проте питанням номер один на сьогодні залишається ефективно запобігання незаконному поводженню зі зброєю серед військовослужбовців, яке має включати комплекс заходів:

1) Удосконалити нормативно-правову базу: чітко регламентувати обіг зброї, посилити відповідальність за незаконні дії. Удосконалення та посилення обліку та контролю: необхідно покращити систему обліку зброї та боєприпасів, впроваджувати сучасні електронні реєстри зброї, регулярні перевірки її наявності та стану та аудит. Особливу увагу слід приділяти процесу де-

мобілізації військовослужбовців та посилення відповідальності посадових осіб за порушення порядку обліку.

2) Психологічна підтримка та реабілітація: організація програм психологічної допомоги є критично важливою, оскільки своєчасна діагностика та лікування психологічних розладів зменшує ризик девіантної поведінки, тому необхідно забезпечити доступ до психологів, реабілітаційних центрів та програм соціальної адаптації. Головний акцент необхідно зосередити на психологічній супровід організації програм психологічної реабілітації, раннє виявлення осіб із підвищеним ризиком агресивної поведінки, надання індивідуальної допомоги.

3) Правова обізнаність: проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи щодо відповідальності адміністративної і кримінальної за незаконне поводження зі зброєю сприяє формуванню правосвідомості, оскільки військовослужбовці повинні чітко розуміти наслідки порушення законодавства.

4) Соціальна адаптація та підтримка: створення умов для успішної інтеграції ветеранів у цивільне життя, включаючи працевлаштування, освіту та соціальні гарантії, значно знижує ризики правопорушень.

5) Взаємодія між інституціями (посилити міжвідомчу взаємодію): ефективна координація між військовими структурами, правоохоронними органами, соціальними службами та громадськими організаціями є необхідною для комплексного вирішення проблеми для своєчасного реагування на ризики.

Крім того, необхідно окреслити, що основними заходами запобігання незаконному поводженню зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами серед військовослужбовців, які брали участь у бойових діях повинні бути: контроль при ротації: ретельний огляд особистих речей, техніки та зброї військовослужбовців, які повертаються з зони бойових дій (ООС/АТО/БД), на блок-постах та при здачі зброї; посилити контроль та облік в державі – впровадження сучасних інформаційних систем відстеження зброї та боєприпасів; офіційне оформлення трофеїв: зброя, захоплена у ворога, має бути задокументована, поставлена на облік або здана, а не привласнена; інструктажі: регулярне проведення занять про відповідальність за незаконне зберігання, носіння, пересилання чи збут зброї, бойових припасів або вибухових речовин та інші види порушень у цій сфері; проводити профілактичну роботу – інформування, навчання та формування відповідального ставлення до зброї; психологічна допомога: проведення роботи з військовими, які брали участь у бойових діях, для запобігання неадекватному поводженню зі зброєю через психологічні травми, тобто необхідно розвивати психологічну реабілітацію, як системну допомогу військовослужбовцям після повернення з фронту, раннє виявлення осіб із підвищеним ризиком агресивної поведінки, надання індивідуальної допомоги, створення належних щодо психологічної допомоги воїнам для зниження рівня тривожності та агресії; підвищити рівень соціальної адаптації ветеранів – розвиток програм працевлашту-

вання, освіти, підтримки, тобто створення умов для успішної інтеграції ветеранів у цивільне життя через освітні програми, підтримку зайнятості та розвиток ветеранських спільно.

Висновки. Проблема незаконного поводження зі зброєю серед військовослужбовців, які брали участь у бойових діях, має комплексний характер і потребує системного вирішення. Такий комплекс заходів повинен базуватися на поєднанні запобігання незаконному поводженню зі зброєю серед військових, які брали участь у бойових діях, базується на поєднанні правового контролю, психологічної реабілітації та превентивних заходів і соціальної інтеграції ветеранів у мирне життя. В умовах воєнного стану ключовим є недопущення винесення зброї із зони бойових дій, налагодження обліку та добровільна задача вибухонебезпечних та інших предметів. Держава повинна забезпечити належне нормативно-правове регулювання цієї сфери, контроль та надати ресурси для реалізації зазначеного комплексу заходів. Водночас держава має сприяти формуванню позитивного ставлення до військовослужбовців, які брали участь у бойових діях, підтримувати їх адаптацію та уникати стигматизації, щоб мінімізувати ризики і забезпечити безпеку як самих ветеранів, так і всього суспільства. Перспективи розвитку особливості кримінально-правової складової профілактичної діяльності у сфері незаконному поводженню зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами стосується здійснення її серед військовослужбовців, які брали участь у бойових діях.

Список використаних джерел

1. Запобігання незаконному поводженню зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами в умовах воєнного стану : метод. рек. / кол. авт.: О. С. Юнін, С. І. Шевченко, В. В. Шаблюстий, В.С. Березняк та ін. Дніпро : ДДУВС, 2023. 108 с.
2. Інструкція про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів : наказ МВС України від 21 серпня 1998 року № 622. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98?find=1&text=%D0%B7%D0%B1%D1%80%D0%BE#Text> (дата звернення: 19.01.2026).
3. Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами від 26 квітня 2002 року № 3 : постанова Пленуму Верховного суду України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-02#Text> (дата звернення: 19.01.2026).
4. Голубош В. В. Кримінальна відповідальність за злочини проти громадської безпеки, предметом яких є зброя, бойові припаси, вибухові речовини та вибухові пристрої (статті 262, 263, 263-1, 264 КК України) : монографія. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2020. 340 с.
5. Розслідування злочинів, що вчиняються у сфері обігу вогнепальної зброї та боєприпасів : навчально-практичний посібник / за заг. ред. В. М. Комарницького. Сєверодонецьк : ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2019. 800 с.
6. Щербаківський М. Г., Андрєєв Д. В. Розслідування незаконного обігу зброї : монографія. Харків, 2021. 192 с.

References

1. Yunin, O. S., Shevchenko, S. I., Shablysty, V. V., Berezniak, V. S., et al. (2023). *Zapobihannya nezakonnomu povodzhenniu zi zbroieiu, boiovymy pryypasamy abo vybukhovymu rehovynamy v umovakh voiennoho stanu* [Prevention of illegal handling of weapons, ammunition or explosives under martial law]. DDUVS.
2. Ministry of Internal Affairs of Ukraine. (1998, August 21). *Instruktsiia pro poriadok vyhotovlennia, prydbannia, zberihannia, obliku, perevezennia ta vykorystannia vohnepalnoi, pnevmatychnoi, kholodnoi i okholoshchenoi zbroi, prystroiv vitchyznianoho vyrobnytstva dlia vidstrilu patroniv, sporiadzhennykh humovymy chy analohichnymy za svoimy vlastyvostiamy metalnymy snariadamy nesmertelnoi dii, ta patroniv do nykh, a takozh boieprypasiv do zbroi, osnovnykh chastyn zbroi ta vybukhovykh materialiv* [Instruction on the procedure for manufacture, acquisition, storage, accounting, transportation and use of firearms, pneumatic, cold and deactivated weapons, domestically produced devices for firing cartridges equipped with rubber or similar non-lethal projectiles, and cartridges for them, as well as ammunition, main parts of weapons and explosive materials], Order No. 622. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98#Text>
3. Supreme Court of Ukraine. (2002, April 26). *Pro sudovu praktyku v spravakh pro vykradennia ta inshe nezakonne povodzhennia zi zbroieiu, boiovymy pryypasamy, vybukhovymu rehovynamy, vybukhovymu prystroiamy chy radioaktyvnymy materialamy* [On judicial practice in cases concerning theft and other illegal handling of weapons, ammunition, explosives, explosive devices or radioactive materials], Resolution of the Plenum of

the Supreme Court of Ukraine No. 3. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-02#Text>

4. Holubosh, V. V. (2020). *Kryminalna vidpovidalnist za zlochyny proty hromadskoi bezpeky, predmetom yakikh ye zbroia, boiovi prypany, vybukhovi rehovyny ta vybukhovi pryystroi (statti 262, 263, 263-1, 264 KK Ukrainy)* [Criminal liability for crimes against public safety involving weapons, ammunition, explosives and explosive devices (Articles 262, 263, 263-1, 264 of the Criminal Code of Ukraine)]. Symfonia Forte.

5. Komarnytskyi, V. M. (Ed.). (2019). *Rozsliduvannia zlochiniv, shcho vchyniautsia u sferi obihu vohnepalnoi zbroi ta boieprypasiv* [Investigation of crimes committed in the sphere of circulation of firearms and ammunition]. LDUVS im. E. O. Didorenka.

6. Shcherbakovskyi, M. H., & Andrieiev, D. V. (2021). *Rozsliduvannia nezakonnoho obihu zbroi* [Investigation of illegal arms trafficking].

Kryshchych O. V., Doctor of Legal Sciences, Professor, Professor in the Department of Criminal Law at the National Academy of Internal Affairs

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6136-8106>

Prevention of Illegal Handling of Weapons, Ammunition, or Explosives Among Military Personnel Who have Participated in Combat Operations

In the current context of armed conflicts, the issue of controlling the circulation of weapons, ammunition, and explosives has become particularly pressing. Preventing the illegal handling of dangerous materials among military personnel who have participated in combat operations is a crucial element of national security and public order. This is because, in wartime, the number of weapons in the hands of both military personnel and the civilian population has increased significantly. Service members who have directly participated in combat operations possess unique experience in handling weapons, but this very circumstance can create additional risks upon their return to civilian life. First and foremost, it should be noted that participation in combat operations shapes a specific experience of interacting with weapons among service members, which in peacetime can transform into risky patterns of behavior. Combat experience, acclimatization to a constant threat to life, heightened anxiety, and potential manifestations of post-traumatic stress disorder all affect an individual's ability to adequately assess the consequences of using weapons outside of service. Under such conditions, weapons may be perceived not only as a means of self-defense but also as a tool for resolving conflicts, which increases the risk of criminal offenses.

Under such conditions, weapons may be viewed not only as a means of self-defense but also as a tool for resolving conflicts, which increases the risk of criminal offenses.

During periods of active hostilities, keeping track of weapons and ammunition can become difficult, creating conditions for their loss or illegal appropriation. Illegal possession carries criminal liability (Article 263 of the Criminal Code of Ukraine), but voluntary surrender exempts one from it (a person who voluntarily surrenders weapons, ammunition, explosives, or explosive devices to the authorities is exempt from criminal liability).

A pressing issue today is preventing the illegal handling of weapons among military personnel, which must include strict accounting, the confiscation of captured weapons, mandatory pre-rotation training, and psychological support for PTSD prevention, thereby reducing the risk of illegal weapons smuggling.

Since one of the key causes of illegal weapons handling is the psychological impact of war – post-traumatic stress disorder, heightened anxiety, aggression, or difficulties adapting to civilian life – these factors can contribute to the improper use or storage of weapons; another factor is insufficient control over the circulation of military equipment. Additionally, socioeconomic factors play a significant role: the lack of a stable income and difficulties finding employment after military service can push individuals toward illegal activities involving weapons.

Keywords: *prevention of criminal offenses, military personnel, combat operations, crime, prevention, prophylaxis, subject, criminal offense, weapons, illegal handling, combat supplies, explosives, xplosives, explosive devices, cold weapons, expert examinations.*

Цитування за ДСТУ 8302:2015: Кришевич О. В. Запобігання незаконному поводженню зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами серед військовослужбовців, які брали участь у бойових діях. *Вісник Пенітенціарної асоціації України*. 2026. № 1(35). С. 197-207. DOI: <https://doi.org/10.34015/2523-4552.2026.1.18>

Citation APA: Kryshevych, O. V. (2026). Zapobihannia nezakonnomu povodzhenniu zi zbroieiu, boiovymu pryпасamy abo vybukhovymu rehovynamy sered viiskovosluzhbovtziv, yaki braly uchast u boiovykh diiakh [Prevention of illegal handling of weapons, ammunition, or explosives among military personnel who have participated in combat operations]. *Bulletin of the Penitentiary association of Ukraine*, 1 (35), 197-207. <https://doi.org/10.34015/2523-4552.2026.1.18>

Внесок авторів. Автори спільно здійснили концептуалізацію дослідження, аналіз джерел, підготовку тексту статті та формулювання висновків. Усі автори ознайомилися з остаточною версією рукопису, схвалили її та погодилися з поданням статті до публікації.

Академічна доброчесність. Автори підтверджують оригінальність, точність і достовірність тексту статті та наведених у ній результатів, а також дотримання основних принципів і правил академічної доброчесності.

Використання інструментів штучного інтелекту. Автори засвідчують, що під час підготовки цієї статті інструменти штучного інтелекту не використовувалися.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють про відсутність реального чи потенційного конфлікту інтересів.

Фінансування. Дослідження виконано в межах наукової діяльності авторів у відповідних установах і не мало окремого зовнішнього фінансування.

Author Contributions. The authors jointly conceptualized the study, analyzed the sources, prepared the text of the article, and formulated the conclusions. All authors reviewed the final version of the manuscript, approved it, and agreed to submit the article for publication.

Academic Integrity Statement. The authors confirm the originality, accuracy, and reliability of the text of the article and the results presented therein, as well as compliance with the basic principles and rules of of academic integrity.

Use of Artificial Intelligence Tools. The authors certify that no artificial intelligence tools were used in the preparation of this article.

Conflict of Interest. The authors declare that there is no actual or potential conflict of interest.

Funding. The study was carried out within the framework of the authors' academic activity at their respective institutions and received no specific external funding.

Надійшла: 26.01.2026

Прийнята до друку: 22.02.2026

Опублікована: 30.04.2026

Received: 26 January 2026

Accepted for publication: 22 February 2026

Published: 30 April 2026